

УДК 316.334.52:316.61:316.45]:303.094](477)“20”

Ващинська І.І., молодший науковий співробітник Інституту історичних досліджень Львівського національного університету імені Івана Франка, вул. Університетська, 1, Львів, 79000, Україна, email: vashchynska23@gmail.com

РЕГІОНАЛІЗМ В УКРАЇНІ: ПЕРЕОСМИСЛЕННЯ КРИЗЬ ПРИЗМУ СОЦІАЛЬНИХ ІДЕНТИЧНОСТЕЙ І ГРУПОВИХ ЛОЯЛЬНОСТЕЙ¹

У статті здійснено емпіричну апробацію моделі регіоналізації сучасної України О. Стегнія та М. Чурилова (1998 р.) за критерієм взаємодії соціальних ідентичностей і групових лояльностей. Ця модель сконструйована авторами з урахуванням низки регіоноформуючих чинників (зокрема, суб'єктивного досвіду жителів різних географічних частин України) і містить у собі десять макрорегіонів та м. Київ. У статті використано базу даних трьох хвиль міжнародного дослідження “Регіон, нація та інше: міждисциплінарне та міжкультурне переосмислення України” (Університет Санкт-Галлена, Швейцарія (2013, 2015 та 2017 рр.)), за якою сконструйовано матриці групування в регіони та зони областей постійного проживання респондентів, у тому числі АР Крим, м. Севастополь, м. Київ (факторна змінна) згідно з розподілом значень локальних, регіональних, національних, релігійних соціальних ідентичностей і відповідними до них груповими лояльностями (показниковими змінними). На основі інформації, розміщеної у матрицях, обчислено кількість випадків, коли ті чи інші області, що належать до певного регіону в структурі О. Стегнія та М. Чурилова, були також присутніми у певному регіоні, виокремленому нами відповідно до варіації соціальних ідентичностей і групових лояльностей. Згідно з цими розрахунками, для кожного регіону зі схеми О. Стегнія та М. Чурилова в межах 2013, 2015 та 2017 рр. визначено ймовірності цілісності цих регіонів. У підсумку найвищий рівень цілісності продемонстрували Західний (Львівська, Івано-Франківська, Тернопільська обл.) та Південно-Східний (Дніпропетровська, Запорізька обл.) регіони, а найменш цілісним виявився Центральний регіон (Вінницька, Кіровоградська, Полтавська, Черкаська обл.).

Ключові слова: соціальна ідентичність, групова лояльність, регіоналізм, цілісність регіону, порівняння середніх, однофакторний дисперсійний аналіз.

Vashchynska I.I., junior research fellow, The Institute for Historical Research, Ivan Franko National University of Lviv, 1, Universytetska Str., Lviv, 79000, Ukraine, email: vashchynska23@gmail.com

REGIONALISM IN UKRAINE: RETHINKING THROUGH THE PRISM OF SOCIAL IDENTITIES AND GROUP LOYALTIES

Author carries out the empirical testing of the model of contemporary Ukraine regionalization, which was proposed by O. Stehniy and M. Churylov (1998), based on the criterion of social identities and group loyalties interaction. This model is constructed taking into account a number of regional factors, in particular, the subjective experience of Ukrainian citizens, and includes ten macroregions

¹ Цю статтю автор написала під час роботи над дисертацією на здобуття вченого ступеня канд. соціол. наук, яка здійснюється у рамках науково-дослідної теми Інституту історичних досліджень Львівського національного університету імені Івана Франка “Регіоналізм в Україні: ідентичності, цінності, історія” (номер державної реєстрації 0117U0001238; співкерівники – проф. Л. Зашкільняк, проф. Я. Грицак), за базами даних дослідницького проекту “Регіон, нація та інше: міждисциплінарне та міжкультурне переосмислення України” (університет Санкт-Галлена, Швейцарія (2013, 2015, 2017 рр.)). Стаття друкується як запрошення до дискусії.

© Ващинська І.І., 2018

and the city of Kyiv. Author used the database of three waves of the international research "Region, Nation and Beyond. An Interdisciplinary and Transcultural Reconceptualization of Ukraine (University of St. Gallen, Switzerland (2013, 2015, 2017))". Taking into account this data, the matrixes of grouping into the regions and zones of areas (oblasts) of respondents' permanent residence (including the Crimea, Sevastopol city and Kyiv city (factor variable)) were constructed in accordance with the distribution of certain indicator variables of local, regional, national, religious social identities and group loyalties. Based on the information, contained in the matrixes, the number of cases where the regions belonging to a certain region in the structure of O. Stehni and M. Churylov were also present in a particular region identified by author according to the variation of social identities and group loyalties. Based on these calculations for each region from the scheme of O. Stehni and M. Churylov within the limits of 2013, 2015, 2017, the probability of the integrity of these regions was determined, with the subsequent conclusion of the map of the Ukrainian regional structure. As a result, the highest level of integrity was demonstrated by the West region (Lviv, Ternopil, Ivano-Frankivsk obl.) and South-East region (Dnipropetrovsk, Zaporizhzhia obl.), while the Central region (Vinnytsia, Kirovohrad, Poltava, Cherkasy obl.) was the least integral.

Keywords: social identity, group loyalty, regionalism, the integrity of the region, comparison of the means, the one-way analysis of variance.

За останні роки опубліковано низку праць українських і зарубіжних авторів, присвячених емпіричному вивченню ідентичностей в Україні. Прикладним дослідженням ідентичнісної проблематики у сучасному науковому дискурсі присвячено: праці Н. Черниш, В. Сусака, О. Маланчук, І. Ващинської [1; 2; 3], Н. Погорілої [4] щодо регіональних особливостей ідентичнісних моделей громадян України з акцентом на Центральний регіон України; монографію київських соціологів О. Злобіної, Н. Костенко та М. Шульги [5], в якій автори застосовують цивілізаційно-культурницький підхід щодо виявлення відмінностей між представниками різних соціальних груп у регіональній перспективі. Проблемами дослідження динаміки етнонаціональних ідентичностей населення України, зокрема після Євромайдану займається В. Кулик [6]. Тематиці етнонаціональних ідентичностей та їхнього впливу на політичні преференції громадян України присвячено роботи О. Онух та Г. Гейла [7], Дж. Робертсона та Дж. Поп-Елечса [8]. Проблеми ідентичнісного репертуару мешканців Донбасу, розділеного на сфери впливу, висвітлено у дослідженнях Г. Саса та Е. Лакнер [9], Е. Джуліано [10]. Незважаючи на достатній рівень напрацювань у царині ідентичнісної проблематики, перед дослідниками щоразу виникає методологічна й теоретична головоломка щодо того, як найкоректніше вивчати/вимірювати ідентичнісний репертуар громадян України. На нашу думку, це стосується не тільки визначення ієрархії соціальних ідентичностей жителів країни, але й виявлення їхнього змістового наповнення, що особливо актуальне у контексті вивчення специфіки регіоналізації сучасної України, оскільки ідентичності є одним з найпотужніших регіоналізуючих чинників. У рамках цього пізнавального ракурсу актуальним є виокремлення релевантних показників для дослідження ідентичностей; з'ясування ролі мовної, національної та етнічної ідентичностей у формуванні політичних преференцій і практик у регіональному вимірі; зокрема, визначення, які соціальні ідентичності актуалізуються серед громадян України у період збройного конфлікту на її території. На наш погляд, фундаментальною працею, в якій автори намагаються

врахувати вплив комплексу різних чинників на формування регіональної структури сучасної України, можна вважати монографію вітчизняних соціологів – О. Стегнія та М. Чурилова [11]. Це дослідження є методологічно евристичним, оскільки його автори застосували так званий підхід “знизу-вгору”: Україна як постсоціалістична країна досліджувалась не крізь призму загальноприйнятого регіонального поділу, а через вивчення впливу мережі факторів (зокрема, групового досвіду її громадян) на структурування регіонів України. Зазначена праця має також важливу прикладну цінність: попри те, що вона виконана двадцять років тому, запропонований авторами регіональний поділ України досі використовується як базовий для конструювання багатощаблевих вибірок у вивченні мисленнево-діяльнісних актів репрезентантів сучасного українського суспільства. За таких умов актуальним є запитання, чи залишається валідною зараз структура регіонів, представлена авторами.

У цьому зв’язку, **мета цієї статті** – емпірична апробація моделі регіоналізації сучасної України, запропонованої О. Стегнієм та М. Чуриловим, з використанням змінних характеристик більш пізніх досліджень українського соціуму. Водночас ми звернули увагу на те, що автори недостатньо активно оперували соціальними ідентичностями та груповими лояльностями як важливими регіоноформуючими чинниками. Цю обставину ми використали для присвоєння змінним ідентичнісно-лояльнісному комплексу контролюючої ролі у рамках емпіричної апробації представленої моделі.

“Соціальна ідентичність” – це усвідомлення приналежності до певної соціокультурної спільноти на основі суб’єктивних чинників (прихильність/лояльність до її представників) та об’єктивних передумов (спільність території проживання, мови, звичаїв тощо). Відповідно, “групова лояльність” – це прихильність індивіда до певної соціальної групи, що характеризується визнанням подібності з членами цієї групи, відчуттям позитивних емоцій щодо них, соціальними зв’язками між її представниками та їхньою прогруповою поведінкою. Групова лояльність може проявлятися як окреме соціальне явище, однак у більшості випадків вона є суб’єктивною складовою певної соціальної ідентичності, про що більш розлого йшлося у раніше опублікованій науковій розвідці [3, с. 10].

Що стосується запропонованої О. Стегнієм та М. Чуриловим моделі регіоналізації сучасної України, то первинною одиницею регіональної структури країни автори визначають макрорегіон як об’єднання декількох областей за мережею критеріїв, а одиницею стратифікації обирають область. Щодо методологічних аспектів масштабного дослідження регіоналізму згадуваними авторами, то спочатку ними було виокремлено такі критерії визначення регіону:

- відмінності в історичному розвитку;
- мовні відмінності;
- конфесійні відмінності;
- рівень економічного розвитку;
- відмінності в політичних орієнтаціях і соціальній поведінці [11, с. 6].

Оскільки для авторів монографії регіон асоціюється з певною соціально-територіальною спільнотою, яка є носієм суб’єктивного досвіду, ідентифікацій, цінніс-

них орієнтацій і зразків поведінки людей, які до неї належать [11, с. 5], далі, відповідно до соціально-демографічної структури українського суспільства та з урахуванням чинників формування суб'єктивного світу людей, О. Стегній та М. Чурилов скомпонували одинадцять блоків показників для виокремлення макрорегіонів (певних кластерів областей), до яких увійшли змінні щодо етнодемографічних, соціально-професійних структур населення, показники природно-кліматичних умов територіальної спільноти тощо [11, с. 15–17], які після комплексного різнопланового опрацювання за допомогою процедур факторного та кореляційного аналізу були об'єднані у такі підсумкові ознаки:

- національні та культурні особливості;
- рівень добробуту населення;
- міра доступності для населення культурних цінностей;
- рівень промислового розвитку областей;
- тип соціально-демографічної поведінки населення області [11, с. 20].

У їхньому просторі на підставі кластерного аналізу О. Стегній та М. Чурилов виокремили такі макрорегіони:

1. Північний регіон (Київська, Житомирська, Чернігівська обл.).
2. Центральний регіон (Вінницька, Кіровоградська, Полтавська, Черкаська обл.).
3. Північно-Західний регіон (Волинська, Рівненська, Хмельницька обл.).
4. Південно-Західний регіон (Закарпатська, Чернівецька обл.).
5. Західний регіон (Львівська, Івано-Франківська, Тернопільська обл.).
6. Північно-Східний регіон (Харківська, Сумська обл.).
7. Південно-Східний регіон (Дніпропетровська, Запорізька обл.).
8. Східний регіон (Донецька, Луганська обл.).
9. Південний регіон (Одеська, Миколаївська, Херсонська обл.).
10. Автономна республіка Крим [11, с. 23].

Окремим регіоном є м. Київ.

Емпірична апробація запропонованої О. Стегнієм і М. Чуриловим моделі регіоналізації сучасної України здійснювалась нами на основі баз даних дослідницького проекту “Регіон, нація та інше: міждисциплінарне та міжкультурне переосмислення України” (університет Санкт-Галлена, Швейцарія (2013, 2015, 2017 рр.)). Як контролюючі змінні, в рамках зазначеної емпіричної апробації застосовано взаємодію локальних, регіональних, національних, релігійних соціальних ідентичностей та відповідних до них групових лояльностей (найбільш опуклих у рамках Санкт-Галленського проекту). Варіація їхніх значень була обумовленою впливом факторної змінної з такими значеннями, як області постійного проживання респондентів, АР Крим, м. Севастополь, м. Київ. Цей вплив було протестовано за допомогою однофакторного дисперсійного аналізу (One Way ANOVA) з наступним проведенням апостеріорних множинних порівнянь на основі тесту ТЗ Даннета. Останній було залучено до обчислень, оскільки в усіх випадках тести гомогенності порівнюваних дисперсій виявились статистично значущими на рівні 0,01.

На основі здійснених статистичних обчислень ми сконструювали матриці групування у регіони та зони значень факторної змінної у відповідності до варіації значень певних показникових змінних соціальних ідентичностей і групових лояльностей. Базовими статистичними показниками, за допомогою яких конструювались усі матриці, були такі:

- значення F-розподілу, загальна статистична значущість (Significance) та сила ефекту (Eta Squared) однофакторного дисперсійного аналізу;
- загальний розмах середнього на шкалі вимірювання відповідної показникової змінної;
- кількість випадків, середнє, стандартне відхилення як статистичні показники кожної з підгруп апостеріорних множинних порівнянь.

З використанням інформації, розміщеної у матрицях, ми обчислили кількість випадків, коли ті чи інші пари областей, що належать до певного регіону в структурі О. Стегнія та М. Чурилова, були присутніми у певному регіоні, виокремленому нами відповідно до особливостей варіації соціальних ідентичностей і групових лояльностей. На основі цих калькуляцій ми вивели такий показник, як *“цілісність регіону”* з урахуванням припущення, що чим більшою була кількість збігів пар областей за результатами кластеризації в наших матрицях у рамках певного регіону, виокремленого О. Стегнієм та М. Чуриловим, тим більш цілісним є цей регіон.

З огляду на це, для кожного регіону зі схеми О. Стегнія та М. Чурилова в рамках кожної хвилі Санкт-Галленського опитування було розраховано *базову, повну та середню* ймовірності його цілісності за формулами:

$$P_{\text{(базова)}} = \frac{\text{кількість випадків, коли усі пари областей, що увійшли до певного регіону на схемі О. Стегнія та М. Чурилова, є базовим регіоноформуючим комплексом}}{\text{загальна кількість ситуацій спостереження за ймовірною кластеризацією зазначених областей у пари}}$$

$$P_{\text{(повна)}} = \frac{\text{кількість випадків, коли пари областей (базовий комплекс + (мінус одна пара) + (мінус дві пари) + (мінус три пари тощо), що увійшли до певного регіону на схемі О. Стегнія та М. Чурилова, є повним регіоноформуючим комплексом}}{\text{загальна кількість ситуацій спостереження за ймовірною кластеризацією зазначених областей у пари}}$$

$$P_{\text{(середня)}} = P_{\text{(базова)}} \cdot P_{\text{(повна)}} / 2$$

Результати цих обчислень містяться у таблиці 1.

Для наступного аналізу як операціональні показники ми використали середні ймовірності для кожної з хвиль опитування, а також середні значення для цих середніх (табл. 2).

Таблиця 1

Розподіл базової, повної та середньої ймовірностей цілісності регіонів* як соціальних систем за показниками ідентичностей та лояльностей

Регіон	Області	2013 р.			2015 р.			2017 р.			Середнє між трьома хвилями опитування		
		Р(ба-зова)	Р(пов-на)	Р(се-редня)	Р(ба-зова)	Р(пов-на)	Р(се-редня)	Р(ба-зова)	Р(пов-на)	Р(се-редня)	Р(ба-зова)	Р(пов-на)	Р(се-редня)
Північний	Київська, Житомирська, Чернігівська	0,44	0,65	0,54	0,50	0,60	0,55	0,24	0,55	0,39	0,39	0,60	0,49
Центральний	Вінницька, Кіровоградська, Полтавська, Черкаська	0,19	0,53	0,36	0,06	0,43	0,24	0,06	0,51	0,28	0,10	0,49	0,29
Північно-Західний	Волинська, Рівненська, Хмельницька	0,25	0,58	0,42	0,25	0,50	0,38	0,41	0,65	0,53	0,30	0,58	0,44
Південно-Західний	Закарпатська, Чернівецька		0,56			0,67			0,47			0,57	
Західний	Львівська, Івано-Франківська, Тернопільська	0,69	0,85	0,77	0,63	0,79	0,71	0,41	0,69	0,55	0,58	0,78	0,68
Північно-Східний	Харківська, Сумська		0,50			0,50			0,53			0,51	
Південно-Східний	Дніпропетровська, Запорізька		0,56			0,56			0,71			0,61	
Східний	Донецька, Луганська		0,63			0,75			0,29			0,56	
Південний	Одеська, Миколаївська, Херсонська	0,31	0,63	0,47	0,25	0,54	0,40	0,29	0,57	0,43	0,28	0,58	0,43
АР Крим	АР Крим		0,06										

* Регіони визначено за [11].

Таблиця 2

Ймовірність цілісностей регіонів О. Стегнія та М. Чурилова відповідно до варіації соціальних ідентичностей і групових лояльностей

Регіон	2013	2015	2017	Середнє
Північний	0,54	0,55	0,39	0,49
Центральний	0,36	0,24	0,28	0,29
Північно-Західний	0,42	0,38	0,53	0,44
Південно-Західний	0,56	0,67	0,47	0,57
Західний	0,77	0,71	0,55	0,68
Північно-Східний	0,50	0,50	0,53	0,51
Південно-Східний	0,56	0,56	0,71	0,61
Східний	0,63	0,75	0,29	0,56
Південний	0,47	0,40	0,43	0,43
АРК	0,06			

Джерело: складено за даними опитування "Регіон, нація та інше: міждисциплінарне та міжкульторне переосмислення України" (Університет Санкт-Галлена, Швейцарія (2013, 2015, 2017 рр.))".

Розглянемо динаміку представлених ймовірностей у перспективі 2013, 2015, 2017 рр. (рис. 1).

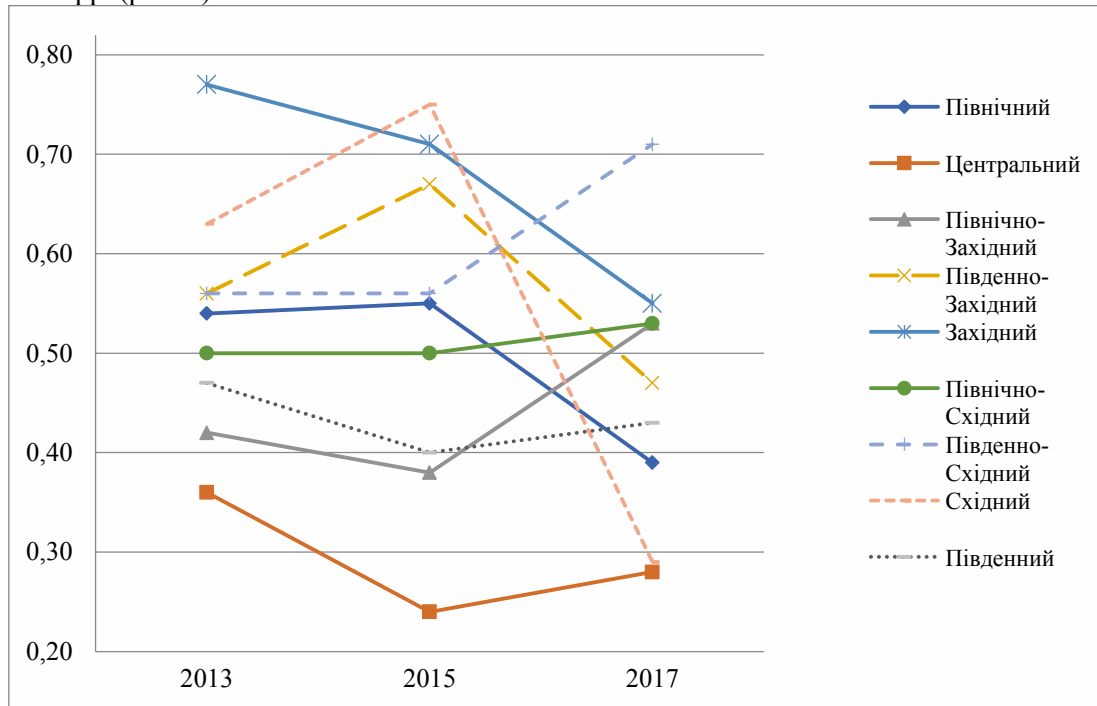

Рис. 1. Динаміка ймовірності цілісностей регіонів О. Стегнія та М. Чурилова відповідно до варіації соціальних ідентичностей і групових лояльностей (2013, 2015, 2017 рр.)

Джерело: складено за даними опитування “Регіон, нація та інше: міждисциплінарне та міжкультурне переосмислення України” (університет Санкт-Галлен, Швейцарія (2013, 2015, 2017 рр.))”.

За даними рисунку, до уваги взято лише дев'ять регіонів, адже у зв'язку з анексією Криму Російською Федерацією, ми володіємо результатами опитування лише щодо 2013 р., а це унеможлиблює спостереження динаміки цього регіону. Отже, істотне зміцнення своєї цілісності у хронологічній перспективі продемонстрували Південно-Східний (від позначки 0,56 у 2013 та 2015 рр. до позначки 0,71 у 2017 р.) та Північно-Західний (від 0,42 у 2013 р. до 0,53 у 2017 р.) регіони. Різке ослаблення цілісності спостерігаємо у межах Західного (від 0,77 у 2013 р. до 0,55 у 2017 р.), Східного (позначка 0,63 у 2013 і 0,29 у 2017 р.), Північного (0,54 у 2013 р. і 0,39 у 2017 р.) та Південно-Західного (від значення 0,56 у 2013 р. до позначки 0,47 у 2017 р.) регіонів. Відносно стабільними виявилися Центральний (найбільш цілісним був у 2013 р.), Південний (найбільш цілісним був у 2013 р.) та Північно-Східний (найбільш цілісним був у 2017 р.) регіони, які з 2015 р. продемонстрували незначну позитивну динаміку у напрямі посилення своєї цілісності після її послаблення у цьому році.

За показником усередненої ймовірності цілісностей регіонів О. Стегнія та М. Чурилова у відповідності до варіації соціальних ідентичностей і групових лояльностей для трьох хвиль опитування ми сформуваємо ієрархію цих регіонів (рис. 2).

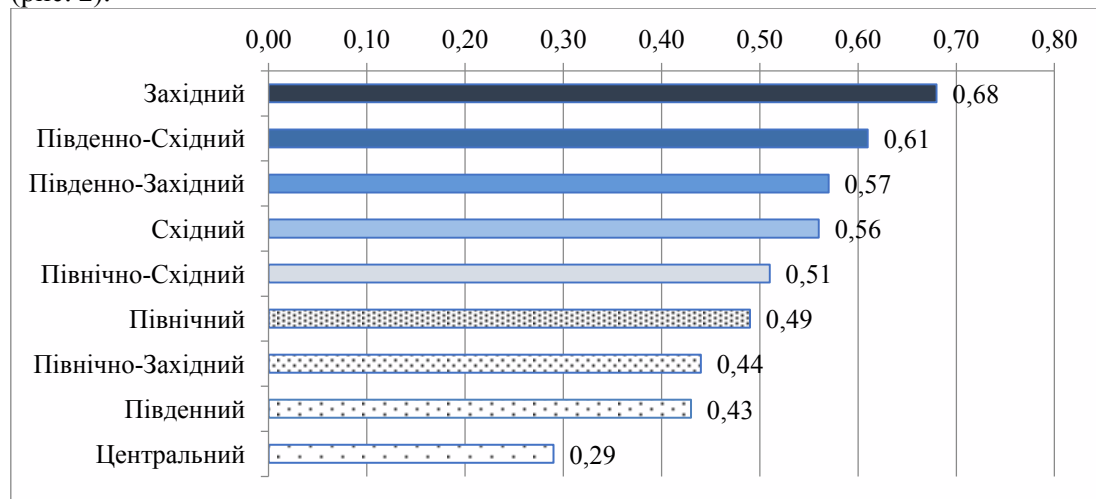

Рис. 2. Ієрархія регіонів України (за О. Стегнієм, М. Чуриловим) відповідно до значень усередненої ймовірності цілісностей регіонів

Джерело: складено за даними опитування “Регіон, нація та інше: міждисциплінарне та міжкультурне переосмислення України” (Університет Санкт-Галлена, Швейцарія (2013, 2015, 2017 рр.))”.

Зазначимо, що цю ієрархічну структуру регіонів ми позначили різними відтінками, де темніший відтінок відображає той регіон України, усереднена ймовірність цілісності якого є вищою за позначку 0,5, а світліший – нижчою. Найвищий ступінь цілісності за критерієм взаємодії соціальних ідентичностей і групових лояльностей продемонстрував Західний регіон (Львівська, Івано-Франківська, Тернопільська обл.), попри те, що у перспективі 2013, 2015, 2017 рр. ми виявили різке ослаблення його цілісності. Високий рівень цілісності спостерігаємо щодо Південно-Східного регіону (Дніпропетровська та Запорізька обл.). Найменш цілісним виявився Центральний регіон (Вінницька, Кіровоградська, Полтавська, Черкаська обл.). Решта регіонів є близькими до середнього ступеня цілісності з позначками 0,57, 0,56, 0,51 (вищий за середній) та 0,49, 0,44, 0,43 (нижчий за середній). Отже, можемо виокремити два кластери з найбільш цілісними регіонами – це *західний*, що містить у собі Західний та Південно-Західний регіони, і *східний*, що складається із Східного та Південно-Східного регіонів. Що стосується регіонів північного, центрального та південного кластерів країни, то вони продемонстрували достатньо низькі показники своєї цілісності у зв’язку з тим, що області, які до них належать, проявили ситуативне групування.

Висновки. У рамках емпіричної апробації моделі регіоналізації сучасної України, запропонованої О. Стегнієм та М. Чуриловим у 1998 р., ми виявили, що найвищий ступінь цілісності за критерієм взаємодії соціальних ідентичностей і групових лояльностей у 2013, 2015, 2017 рр. продемонстрував Західний регіон (Львівська, Івано-Франківська, Тернопільська обл.). Дещо нижчий за попередній, проте високий рівень цілісності спостерігаємо у Південно-Східному регіоні (Дніпропетровській, Запорізькій обл.). Найменш цілісним виявився Центральний регіон (Вінницька, Кіровоградська, Полтавська, Черкаська обл.). Решта регіонів кластеризувались довкола середнього ступеня цілісності з позначками вище та нижче за середній. Таким чином, модель регіоналізації сучасної України, яку запропонували О. Стегній та М. Чурилов, і надалі в цілому є валідною, однак із застереженням: за нашими контролюючими змінними три з дев'яти регіонів, які ми тестували (Північно-Західний, Південний та Центральний), продемонстрували низький рівень цілісності. На нашу думку, це мало би стимулювати авторів до перевірки їхньої моделі у рамках сучасних реалій українського соціуму.

Список використаних джерел

1. Черниш Н.Й., Сусак В.І. Прелюдія. Тягар “радянської спадщини”: ідентифікаційні моделі жителів Львова і Донецька (1994–2010 рр.). *Український соціум*. 2016. № 3 (58). С. 8–19.
2. Маланчук О., Черниш Н.Й., Сусак В.І. Форсований вибір: ідентичності та постави до і після Євромайдану. *Український соціум*. 2016. № 4 (59). С. 8–20.
3. Сусак В.І., Ващинська І.І. Лояльнісна компонента ідентичності “українець/ка”: регіональні виміри на прикладі міст Львова та Донецька (1994–2010–2015 рр.). *Український соціум*. 2018. № 1 (64). С. 9–18.
4. Pohorila N. Political and National Identity in Ukraine’s Regions: Where Does the Center Fit? *Polish Political Science Review. Polski Przegląd Politologiczny*. 2016. No. 4 (1). P. 18–32.
5. Стан сучасного українського суспільства: цивілізаційний вимір / за ред. М.О. Шульги. Київ: Інститут соціології НАН України. 2017. 198 с.
6. Kulyk V. Shedding Russianness, recasting Ukrainianness: the post-Euromaidan dynamics of ethnonational identifications in Ukraine. *Post-Soviet Affairs*. 2018. Vol. 34. Nos. 2–3. P. 119–138.
7. Onuch O., Hale H.E. Capturing ethnicity: the case of Ukraine. *Post-Soviet Affairs*. 2018. Vol. 34. Nos. 2–3. P. 84–106.
8. Pop-Eleches G., Robertson G.B. Identity and political preferences in Ukraine – before and after the Euromaidan. *Post-Soviet Affairs*. 2018. Vol. 34. Nos. 2–3. P. 107–118.
9. Sasse G., Lackner A. War and identity: the case of the Donbas in Ukraine. *Post-Soviet Affairs*. 2018. Vol. 34. Nos. 2–3. P. 139–157.
10. Giuliano E. Who supported separatism in Donbas? Ethnicity and popular opinion at the start of the Ukraine crisis. *Post-Soviet Affairs*. 2018. Vol. 34. Nos. 2–3. P. 158–178.
11. Стегній О., Чурилов М. Регіоналізм в Україні як об’єкт соціологічного дослідження. Київ. 1998. 188 с.

Отримано 19.11.18 та оновлено 07.12.18

References

1. Chernysh, N.Y., Susak, V.I. (2016). Prelude. The burdan of “soviet legacy”: identification models of Lviv and Donetsk residents (1994–2010). *Ukr. socium – Ukrainian society*, 3 (58), 8-19 [in Ukrainian]
2. Malanchuk, O., Chernysh, N.Y., Susak, V.I. (2016). Forced choice: identities and attitudes before and after Euromaidan. *Ukr. socium – Ukrainian society*, 4 (59), 8-20 [in Ukrainian]

3. Susak, V.I., Vashchynska, I.I. (2018). Loyal component of identity “Ukrainian”: regional measures on the example of cities of Lviv and Donetsk (1994–2010–2015). *Ukr. socium – Ukrainian society*, 1 (64), 9-18 [in Ukrainian]
4. Pohorila, N. (2016). Political and National Identity in Ukraine’s Regions: Where Does the Center Fit? *Polish Political Science Review. Polski Przegląd Politologiczny*, 4(1), 18-32.
5. Shulha, M.O. (Ed.). (2017). The state of modern Ukrainian society: the civilization dimension. Kyiv: Institute of Sociology NAS of Ukraine [in Ukrainian]
6. Kulyk, V. (2018). Shedding Russianness, recasting Ukrainianness: the post-Euromaidan dynamics of ethnonational identifications in Ukraine. *Post-Soviet Affairs*, 34 (2-3), 119-138.
7. Onuch, O., Hale, H.E. (2018). Capturing ethnicity: the case of Ukraine. *Post-Soviet Affairs*, 34 (2-3), 84-106.
8. Pop-Eleches, G., Robertson, G.B. (2018). Identity and political preferences in Ukraine – before and after the Euromaidan. *Post-Soviet Affairs*, 34 (2-3), 107-118.
9. Sasse, G., Lackner, A. (2018). War and identity: the case of the Donbas in Ukraine. *Post-Soviet Affairs*, 34 (2-3), 139-157.
10. Giuliano, E. (2018). Who supported separatism in Donbas? Ethnicity and popular opinion at the start of the Ukraine crisis. *Post-Soviet Affairs*, 34 (2-3), 158-178.
11. Stehni, O., Churylov, M. (1998). Regionalism in Ukraine as an object of sociological research. Kyiv [in Ukrainian]

Received on 19.11.18 and updated on 07.12.18